

Protokoll keskkonnatasude raamkava 2016+ koostamise ümarlauast 01.10.2013

Osalesid:

Aire Rihe, Keskkonnaministeerium
Ado Lõhmus, Keskkonnaministeerium
Maris Saarsalu, Keskkonnaministeerium
Peep Siitam, Eesti Arengufond
Tea Nõmman, SEI Tallinn
Tarmo All, WEC Eesti
Rein Raudsep, Keskkonnaministeerium
Heddy Klasen, Keskkonnaministeerium
Mariliis Sau, Keskkonnaministeerium
Andres Marandi, TÜ põhjaveekomisjon
Tiit Kaasik, Keskkonnaamet
Aleksandr Podgornov, Keskkonnaministeerium
Viljar Kirikal, Rahandusministeerium
Erki Niitlain, Eesti Turbaliit
Sjusanna Meos, Keskkonnaministeerium
Janne Tamm, Keskkonnaministeerium
Kalev Kallemets, Viru Keemia Grupp AS
Enno Rebane, Eesti Ehitusmaterjalide Tootjate Liit
Andres Rammul, Nordkalk AS
Riho Iskül, Kunda Nordic Tsement AS
Kalmer Sokman, EE Kaevandused AS
Rein Voog, Eesti Mäetööstuse Ettevõtete Liit
Moonika Aunpuu, Keskkonnaministeerium
Lili Kirikal, E&Y

Protokolli algus

Sissejuhatus ja ülevaade käsitletavatest teemadest

Rein Voog:

- **Minu jaoks on olulised sellised aspektid, nagu missugused on Vabariigi Valitsuse (edaspidi VV) eesmärgid keskkonnatasude (edaspidi KKT) rakendamisega.**
- **Kui me räägime keskkonnatasude seaduse (edaspidi KeTS) eesmärgist, siis kus on see võimaliku kahju analüüs, mille katteks peab minema KKT.** Selgitustest tuleneb, et Ida-Virumaa põlevkivi kaevandajad peavad maksma kinni Kärkla linna veevärgi ehitamise, mis minu meelest on puhtalt avalik-õiguslik funktsioon KOV poole pealt. KIK raha jaotamise põhimõtted tuleb üle vaadata.
- **Analüüsides peaks arvestama peaks ka ettevõtete majanduslikku võimekust KKT maksta** (nt nagu valminud E&Y uuring). Eriti viimase maksutõusuga on tekitatud selge oht majandusharude väljasuremisele Eestis ning sealt tulenevalt sotsiaalmajanduslikele tagajärgedele Ida-Virumaal, kusjuures valdav osa KKT laekub sealt, kuid tagasi läheb vaid näputäis.
- **Üks kõige suurem probleem on KKT prognoositavus.** Siiamaani kehtinud süsteem ettevõtteid ei rahulda. Selle üle, kui pikaks ajaks ette planeerida, saame veel vaielda, kuid **millised on garantiid ettevõtjatele, et kord fikseeritud numbrid ka jäävad.**
- Keskkonnaministeerium (edaspidi KKM) pidevalt viitab sellele, et KKT peavad suunama ettevõtteid loodusressursse kasutama võimalikult efektiivselt. Mitmes kirjas on välja tulnud, et maavarade kaevandamise efektiivsuseks loetakse seda, kui kaevandatakse vähem ehk sisuliselt tahetakse pidurdada majandusarengut. Aga kui me räägime teistest ainetest, saasteainetest, siis efektiivsem kasutamine tähendab seda, et hakkab laekuma vähem KKT,

järelikult hakkab laekuma vähem KKT. Kui otsuseid tehakse laekumiste taseme säilitamiseks, on KKT muutunud puhtalt fiskaalinstrumentiks ja me ei räägi enam KKTdest vaid keskkonnamaksudest.

- Meie jaoks on eriti oluline KKTdest laekuva raha kasutamine. Valdav enamus sellest laekub Ida-Virumaalt, tagasi suunatakse vaid näputäis.
- KIKi kaudu esitatud projektid, milles ettevõtted on taotlenud toetust tootmisefektiivsuse tõstmiseks ka keskkonnareostamise vähendamiseks, ei ole leidnud toetust.
- Mõningaid KIKi poolt toetatud projekte tuleks finantseerida REst mitte KIKist ning edaspidi peaks sellele tähelepanu pöörama.

Kalmer Sokman:

- Meil on vaja teada, millal KKT tõusevad ja suuta ka neid prognoosida pikalt ette.
- Soovime, et riigil oleks oma põhjendus, miks tõstetakse, miks nii palju ja kas kaevandajatel on ikkagi selliseid radikaalseid võimalusi, et vähendada keskkonnakasutust ja seeläbi kokku hoida KKTdelt.
- Erinevad valdkonnaga seotud probleemid: et vabaneda veesaastetasust, peaksime vee nii ära puhastama, et tegemist oleks destilleeritud veega.
- Me peaksime vaatama ka maailma kogemust: millised on rahvusvaheliselt regulatsioonid, maksud ja kas ruttame Eestis ajast ette.
- Rõhutaksin ka seda, et enamus KKTsid laekub Ida-virumaalt ja need peaks sinna enamuses ka tagasi suunama. Tuleks läbi arutada, kas seda on piisavalt, mis sinna tagasi läheb ja kas kaevandustelt ei võeta liiga palju ära.

Riho Iskül:

- Pikaajaliselt KKT prognoositavus on oluline.
- Kõigi tasumäärade kasv peab olema mõistlik, eriti kui on tegemist eksportiva ettevõttega ja mitte väga kaugele, vaid lähinaabritele eksportijaga, sest siis on väga raske konkurentsisis püsida.
- Kui võtame kogu riigi, siis hüpped kuludes on tulnud järsku ja paljudes asjades korruga: elektriturg, kütus, KKT. Iga väiksemgi tõus, mis ei ole ette planeeritud, mõjutab ettevõtteid oluliselt.

Andres Rammul:

- Tahaksin rõhutada, et me ekspordime palju, ehk kui Eesti-siseselt need maksud jaotavad turu riigisisest ringi, siis siseturul on seda ehk lihtsam taluda, aga ekspordi puhul tuleks arvesse võtta üldist maksukoormust.
- Teine aspekt on raha jaotus RE ja KOV vahel. Ei tohiks olla nii, et kui kellelegi tundub, et kuhugi on raha suunatud liiga palju, siis selle järgi pannakse paika üks ühtne mudel. Kindlasti täna KOVid ei ole huvitatud kaevandustest just seetõttu, et nende eelarvesse ei laeku piisavalt KKTsid.

Enno Rebane:

- Esimene oluline punkt on KKT analüüsimine ja pikaajaline planeerimine.
- Toosin ka välja, et tasude proportsioonid peaksid olema mõistlikud. Nt 2010 tõusis lubjakivi täitepinnas 100%. Ressursitasud on lubjakivi täitepinnase puhul tõusnud aja jooksul 150x, lubjakivi 35x, miks just sellised proportsioonid? Põhjused on sageli väga eksitavad.
- KKT mõjuanalüüsis tuleb vaadata mitmekülgset mõjusid ja valida õiged andmed. Kompleksmõju analüüsid tuleks rääkida nii kütuse eriaktsiisi ärakadumisest, elektri olulisest kallinemisest kui ka KKT tõusust.

- Arvesse tuleb võtta, et mõjud tootjale on erinevad. **Sooviksime näha, et peale keskkonnamõjude räägitaks ka majandusmõjudest ja sotsiaalsetest mõjudest ehk nendest ettevõtetest ja nende töötajatest, kes võivad kaotada/saada töö, kuidas muutub ettevõtte konkurentsivõime.**
- **Tuleks rääkida ka sellest, kas KKT tõus võib kaasa tuua mõne ehitusmaterjali tootja kadumise turult, nt kergkruusa või savi või muu.**
- **Palju on juttu sellest, et peaksime kasutama efektiivsemalt materjale, teedehituses kasutama materjale paremini. Rõhutame, et ehitiste ohutus on inseneeria küsimus, kaevandaja ei saa seda mõjutada ega omatahtsi ehitisi projekteerida.** Need tingimused esitatakse ehitusmaterjalidele projektis. Siinkohal peaksid koostööd tegema KKM ja MKM.
- **Analüüsima peab mõju ekspordile:** ei ole räägitud ekspordist betoonelemendi kontekstis, mida mõjutab ka KKT. Samuti on kuuldused, et imporditakse liiva Lätist, kaevandamisõiguse tasu liivale on Lätis 10-20 korda madalam. Nende kõrval on raske konkurentsivõimeline olla.
- Tehnoloogia: liiva veealune kaevandamine. Veealusel liiva kaevandamisel on täna koefitsient 0,5, aga see on ette nähtud ära kaotada. Tahame rõhutada, et veealuse kaevandamise võimaldamine täna mõjutab vee all kaevandama, kuigi see on kallim. **Me pumpame liiva vee alt välja, aga selle koefitsiendi kaotamisel hakatakse, kui võimalik, liiva võtma maa pealt. See toob kaasa selle, et me ei võta ära korralikult materjali hulka ja laiendame kaevandatavat areaali, st me ei toimi tervikliku, keskkonnahoidliku, säästliku kaevandamisega.**
- **Teeme ettepaneku, et veealuse kaevandamise koefitsient säiliks ja saaksime ka edaspidi materjali tervikuna kaevandada ja keskkonna pärast korda seada tervikuna.**
- Vihmavesi karjääris on küsimuseks: kui vihmavesi karjääri sajab, siis **ilmselt tuleks seda arvestada ja proportsionaalselt hinnata, kui suur osa on väljapumbatavas vees põhjavett ja kui palju langeb karjääri vihmavett.**
- Tehnoloogiast veelkord, et teedehituse tehnoloogilisi nõudeid ei ole plaanis muuta, samas räägitakse sellest, et peaksime edendama aheraine kasutamist teedehituses. **Palun KKMil sellele kaasa aidata, kuna mõjutada saab siiski KKM, mitte kaevandaja.**
- **Ressursside efektiivse kasutamise sisu tuleks läbi arutada.** Kui tasumäär peaks mõjutama ressursse efektiivsemalt kasutama ja ettevõtte kasutab 100%, siis milles seisneb efektiivsem kasutamine.
- Ehitusmahud: ehitusmaavarade kasutus on suurenenud, siis kas KKT ei ole täitnud oma põhieesmärki, keskkonnakasutuse vähendamist. Ressursimahukust heidetakse meile pidevalt ette, samas arenenud riikides uueneb 4% eluruumidest aastas (MKM haldusala). **Eesti on hetkel palju madalamas uuendusmahus Euroopaga võrreldes, kuid ressursimahukust ette heites me ei tohikski ressursikasutust suurendada või asuda neid elurume ehitama?**
- **Keskkonnakahjud: liiva puhul nad kasvavad riigi maal teatud % aastas, aga eramaal siis sellisel juhul keskkonnakahjud on 0?**
- **Need punktid on need, mille puhul me soovime, et mõeldaks ka tasude kujunemise peale, miks nad nii kujunevad, kas need on ka õiglaselt kujunenud ja kas saaksime oma tootmise toetamiseks ka midagi ära teha.**

Kalev Kallemets:

- **Ma tänan, et me tõepoolest arutame seekord pikas perspektiivis ette ja on põhjendatud analüüsida, kas oleksid mõistlikud ka süsteemsed muudatused selles, kuidas KKT kogutakse.**
- **Kui riik tahab oma ressursi eest tasu, siis see on arusaadav.** Me oleme valmis seda raha maksma ja maksame seda raha, kuid rohkem kui mujal Euroopas. Seda tõestavad selgelt nii Gunther Tiessi kui ka E&Y töö.

- Rääkides põlevkivisektori perspektiivist, tuleb arvestada kõiki kulukomponente meie ettevõtete konkurentsipositsioonis.
- Väga oluline kulukomponent, mis hakkab lisanduma käesolevast aastast, on CO2 kulu, ja käesoleva kümnendi jooksul eskaleeruvalt saab see olema oluline kulukomponent nii põlevkivitööstuse-, tsemenditööstuse- kui ka lubjatööstuse jaoks.
- Samal ajal on CO2 kvoodikaubandus riigi jaoks tulukomponent. Topeltemaksustamisega tegeleda on destruktiivne.
- Kõik arengukavad selgelt sõnastavad, ka valitsusliidu leping, et majandus peab arenema, inimeste elatustase peab tõusma, see on üks prioriteet VV jaoks, ja põlevkivitööstuse seisukohalt on selged sõnastused, et tuleb suurendada väärtusloomet. Sellega VKG ja ka EE väga tõsiselt ka tegelevad, et maksimeerida uue tehnoloogia kasutusega tehnoloogia efektiivsust, saada rohkem energiat, väärtust kätte, kemikaalide, õli ja muude toodete näol.
- Kui enne nende investeeringute tegemist vaba rahavoog eemaldatakse, siis need investeeringud lihtsalt ei ole võimalikud. Oleme ministriile saatnud põhjaliku kirja VKG majandustegevusest, laenupositsioonidest, mulje sellest, et meil on väga suur vaba rahavoog, on praegune ja ajutine.
- Kui me vaatame, milline on maksustamine ainult KKT või nendega seotud jurisdiktsiooni poolt \$ barrelis, siis rahvusvaheliselt on need naftaliivade puhul väga mitu korda madalamal tasemel kui Eestis.
- Arvestus, mitu % kulud moodustavad müügitulust ja et see % on väike, on vale, kuna tegelik arvestus käib selle järgi, missugune on kasumlikkuse muutus. See on see, mida investor hindab.
- VKG, Kiviõli ja tulevikus ka EE jaoks muutub nafta hind põhimäärajaks selle osas, kas me suudame KKT kulusid kanda või mitte. Samal ajal valdavalt on maailmas ka kaevandamisõiguse tasud, mis puudutavad suurekoguselisi mineraale, *ad valorem* põhised, mitte tonnipõhised.
- Rahandusministeerium (edaspidi RaM) on teinud analüüsi riigi tulude kohta põlevkivist, sealjuures põlevkivitööstus annab valdava osa KKTdest. Seal on üks konkreetne ettepanek, mis on meile vastuvõetav: põlevkivi kaevandamisõiguse tasu võiks olla indekseeritud nafta hinna suhtes. Graafiku alusel teatud intervalliga võib teha selles hinnas muutusi ja need muutused ja hind liiguksid samuti teatud vahemikus. Hinna baasi osas saame argumenteerida.
- Kuna nii atmosfäärilistest saastetasudest, vee erikasutusõiguse tasudest kui ka jäätmetasudest suurema osa maksab põlevkivisektor, siis on meil lihtne ettepanek: loome kõigi nende tasude põhjal baasmäära, mida riigile tasuda, ja uuendame seda baasi seoses nafta maailmaturuhinnaga. See võimaldab nimetatud ettevõtetel ka tulevikus edasi opereerida.
- Me peame omakapitali tekitama kasumlikkusega ja selle tõestama pangale, seega selline indekseeritud nafta hinnaga KKT arvestus oleks praktiliselt ainumõeldav põlevkivisektori jätkusuutlikkuse tagamiseks.
- Väga põhjalikult tuleks tutvuda olukorraga Euroopas, sh kaevandamismahtudega, maksustamisega, rahvusvahelise võrdlusega.
- KKT kujundamisel ei saa arvestada ainult keskkonna mõju, peame arvestama integreeritult nii riigi majanduslike huve kui ka keskkonnaeesmärke.
- Kui küsida, missugused investeeringud on tulevikus võimalikud, mis vähendaksid ka emissioone, siis VKG poole pealt on väga palju investeeringuid käigus, sh väävlipuhastusseadmed, veepuhastusseadmed. Need kõik on käigus, toimivad, aga kõige olulisemad on tuha ja poolkoksi taaskasutust arendavad tegevused, poolkoksi kasutamine tsemenditööstuses ja tuha kasutamine segatuna aheraine killustikuga tagasitäitmisel. Keskkonnatasude järsk tõstmine ei ole motivaator, et need projektid

realiseeruksid, sest mida KKT ühtaegu negatiivselt ladestamist mõjutades teevad, on vaba rahavoo vähendamine investeringuteks. Tsemenditehase ehitamine on väga mahukas projekt ja kui vaba raha elimineeritakse, siis seda ei saa teostada.

- **Tagasitaitmise puhul ei ole ka fundamentaalselt motiveerivaks faktoriks ladestustasu, kuna see ei lahenda neid tehnilisi probleeme, mis tuleb lahendada, et selle teostamine oleks võimalik.** Palju olulisem on valdkonna keskkonnakasutuse tõhustamine investeringute läbi. See valdkond vajab nendeks projektideks vabu vahendeid.
- **Enamus reaalselt vähenenud jalajäljest on saavutatud läbi emissiooninormide või määrustega kehtestatud veepuhtuse nõuetega, mitte KKTdega.** KKT ei toimi efektiivse motivaatorina või mehhanismina selleks, et emissioone vähendada.
- **Põlevkivitsükli ligi pool KKTdest moodustab kaevandamisõiguse tasu, ligi 20% vee erikasutustasu ja neid komponente ei ole võimalik tootmise käigus vähendada tehniliste lahendustega.**
- **Õhuemissioonide ja veesaastetasudega on võimalik saavutada tagasihoidlikke efekte.**
- **Ainuke märkimisväärne võimalus seisnebki ladestamise tasude vähendamises tuha ärakasutamise ja poolkoksist tsemenditootmise kaudu.**

Erki Niitlain:

- Me ei võitle täna KKT maksmise vastu printsiibis, vaid räägime põhimõtetest ja tasude suurusest. **Vaja on esitada õigeid küsimusi ja neile saame me ka õiged vastused.**
- Maavara kaevandamisõiguse tasu enam ei ole tasu, vaid on maks, see delegeeritakse edasi tarbijale, kui turg seda võimaldab. **Me saame õigeid vastuseid, kui saame aru, et maavara ei ole keskkonna mõiste. Tegemist on majandusmõistega, mille rakendamisel tuleb järgida keskkonnanõudeid. Vaja on ennast selles suhtes ümber positsioneerida.**
- **Oleme võtnud sõna sel teemal, et maapõue küsimuste lahendamine tuleb viia MKMi haldusalasse.**
- **Turba kohta ettepanek: kehtestada turbale ühtne kaevandamisõiguse tasu, nii et vahe vähe- ja hästilagunenud turba tasumäärade vahel kaoks.**
- **Soovime, et jääks kehtima liiva ja kruusa vee alt kaevandamise koefitsient.**
- **Ka turbale võiks kehtestada sundkuivendamise rakendamisel sarnase koefitsiendi vee alt kaevandamisega, kuna see on lisakulutus, mille peab kaevandaja tegema.**
- Kui eesmärgiks on seatud, et võimalikult suur maavaravaru kogus maa seest välja võtta, siis mida kõrgem on maavara kaevandamisõiguse tasumäär, seda väiksem hulk maavarast on kasutatav. **Me soovime väljata ressursi täielikult ja tuleb võimaldada tingimusi, et kaevandajad saaksid seda teha. Me räägime põlevkivi puhul karstisoonidest ja muudest tingimustest, kus tuleb teha varu kättesaamiseks suuremaid pingutusi ja see varu on majanduslikult vähem väärtuslik.**
- **Ühiskonnale on vaja selgemalt ja läbipaistvamalt edasi anda informatsiooni keskkonnakasutusest laekuva raha kasutamisest.**
- Loomulikult võiks suurem osa sellest rahast laekuda tagasi sellesse piirkonda, kust see raha on kogutud. Samas ilmselt mingisugust osa sellest rahast soovib riik kasutada mujal, kus see on samuti vajalik. **Maapõue valdkond on samas rahastamata, riik ei investeri midagi tagasi mäetööstuse arendamiseks.**
- **Riik ei tohiks dikteerida, kuidas KOVid kaevandamisest saadud finantse kasutavad.** Kui soovitakse kasutada neid avalikeks huvideks, siis me oleme sellega nõus ja see on kompensatsioon kaevandamise mõjude eest.
- **Täna ei ole ülevaadet, kui palju üks või teine majandussektor tegelikult riigile raha sisse toob ja kuidas seda kasutatakse.**
- **KOVidele kaevandamisõiguse tasust laekuv raha peab vähemalt mingis osas liikuma KOVile ja see tuleb mingis osas maha lahutada tasandusfondist.**

Lili Kirikal (kokkuvõte E&Y uuringust):

- Töös hinnati mäetööstuse majanduslikku perspektiivi ehk kuidas riigi ressursside väärtust maksimeerida. Vaadeldi 7 ettevõtte puhul maksukoormust, piirava eeldusega, et nad ei kanna hinnatõusu tarbijale edasi.
- Maksutõusud aastaks 2015 olid ettevõtete jaoks suured ja kõik sektorid olid rahvusvahelises võrdluses rohkem maksustatud kui keskmine.
- Teine analüüsi aspekt oli see, kas investor saab nõutud tulususe, kusjuures aluseks võeti bilansilised vara väärtused, vaadati, kuidas KKT ja kantud maksud suhestuvad kasumisse enne makse. Analüüsist tuli välja, et tulususmäärad on tundlikud kaevandamisõiguse tasude tõusule.
- Tootluse määrad enne tasude tõstmist rahvusvahelises võrdluses ja ka pärast tasude tõstmist olid madalamad kui rahvusvaheliselt. Nende tootlusmäärade põhjal investorid ei teeks investeeringuid nendesse valdkondadesse. Rahvusvahelise valimi tulemused ei pruugi olla otseselt üle kantavad uuringu valimile, kuna ettevõtete vahel esineb suuri erinevusi.

Andres Marandi:

- Arutasime ka põhjaveekomisjonis KKT tõstmist. **Põlevkiviga seotud vee erikasutustasu tõstmisel peaks minema suurem osa tasust tagasi seotud piirkonda probleemi leevendamiseks.**
- Teiseks, kui tõstetakse oluliselt tasusid, siis peaks osalema ka MKM. **Ei ole vahet, kas võtame põhjavett joogiveeks või kaevandades, seega erinev hinnatase saab olla poliitiline või majanduslik otsus.** Samamoodi on sademevesi tegelikult põhjaveeressurs, toiteallikas.

Heddy Klasen:

- **Kui pidevalt kõlab läbi, et KKT puhul ei keskenduta keskkonnaseisundile, siis tegelikult see ei ole nii.** Põlevkivi kaevandades oleme hävitanud maapõue sellises mahus, kus oleks tegelikult 100 000 kanti vett, see on Tallinna linna suurune ala. Keskkonnaaspekt on täiesti selgelt olemas.
- **Inimestele kaevandamise mõjude tõttu uute kaevude rajamisel peab arvestama, et alumiste kihtide ressurss on piiratud ja neisse kaevude rajamine inimestele ei saa olla lõputu.**

Tarmo All:

- WEC seisab energeetikasektori jätkusuutliku ja ka keskkonna jätkusuutliku arengu eest. KeTSis on sätestatud KKT eesmärk ehk keskkonnakasutusega kaasneva võimaliku keskkonnahäiringu leevendamine ja vähendamine. **Eesmärk peaks olema sätestada selline maksusüsteem, mis tagab selle eesmärgi saavutamise.**
- Luges valminud uuringuid, ei saa olla vaidlust, et täna me oleme Euroopa Liidus esirinnas KKT suuruse osas ja meid edestavad ressursimahukuse osas Bulgaaria ja Rumeenia. See on seotud selgelt põlevkivi kasutamisega energeetikas.
- Kas KKT kehtiv süsteem täidab eesmärgi? Täna on KKT jagatud saastetasudeks ja loodusvarade kasutusõiguse tasudeks. **Oleme jõudnud seisukohale, et praegune süsteem eesmärgi seaduses ei taga.**
- **KKT tõstmine ei paranda olukorda ning ei motiveeri ettevõtjaid. Maavara võetakse nii palju, kui on nõudlust, ja see ei sõltu kaevandamisõiguse tasust, see ei vii maavaravaru väljamise vähendamisele.**
- **Põlevkivi kasutamisel on väga selge regulatiivne piirang. See paneb väga selgelt mõtlema, kuidas piiratud ressursist võimalikult palju lõpptoodet luua. Kaevandamisõiguse tasu seda ei saavuta.**
- Ressursitasud ei täida ja ei saagi täita seda eesmärki, mis KeTSis on seatud. **Ressursitasud**

tuleb siduda lahti eesmärgist, mis on tänases seaduses sätestatud.

- **Pigem tuleks ressursitasusid käsitleda omanikutasuna, mille saab siduda nafta maailmaturu hinnaga, teiste maavarade puhul luua muud seosed.** Siis on sellel tasul selge eesmärk ja riik suunab laekuvat raha, kuhu on vajalik.
- Saastetasud saavad ja võivad seda eesmärki ka täita. **Saastetasude puhul on nende tõstmise dünaamika vaja üle vaadata. Kui saaste vähendamiseks on võimalik maksukoormust vähendada, siis ilmselt ta motiveerib ettevõtteid saastet vähendama.**
- **Ressursitasu tõstmine ja sidumine maavara kaevandamise vähendamiseks ei ole kooskõlas MaaPS §-ga 26, kuna maavara tuleks väljata loa kehtivusaja jooksul ehk tasuga aeglustada maavaravaru väljamise kiirust ei ole mõistlik.** Samuti tuleb maavaravaru väljata võimalikult kiiresti.
- **Samuti tuleks KKT kujundamisel silmas pidada, mida on plaanis teha PÕK raames.** Kuigi ka selles on seatud eesmärgiks ressursside kasutamise efektiivsus, peaksid nad olema heas kooskõlas KeTSiga.
- 2006. a on käivitatud ka ökomaksureform ja see peaks viima keskkonnakasutuse kõrgemale maksustamisele, vähendades samal ajal tööjõu maksustamist. Oleme seda alustanud KKT suurendamise osas, aga tööjõumaksude vähendamine on jäänud unarusse. **Tööjõumaksude vähendamiseks tuleb jätkata.**
- **Selleks et ettevõtjad saaksid rakendada innovaatilisi ja ökonoomsemaid meetodeid, on vaja ka toetavaid meetmeid ehk jõulisemalt peaks toetama saastamist vähendavaid tehnoloogiaid.**
- **Investeeringimehhanismid täna ei ole olnud ettevõtjatele kättesaadavad, nt saastetasu asendamine ei ole efekti andnud.**

Tea Nõmman:

- **Valdkonda iseloomustab mittesüsteemaatiline ja vähese sidususega uuringute teostamine.**
- Samas, kui uuring ette võtta, siis tuleb küsida õigeid küsimusi. Üks asi on eesmärk, probleem ja siis küsimus ning kes seda püstitavad. **Osaliselt on vaja palju sektoraalsemaid ja valdkonnaüleseid analüüse, teiseks on vaja uurida kompleksmõjusid.**
- **Küsimus on, mida me antud protsessis saame veel küsida, samas kui küsimusi on palju.**
- **Pikalt ette vaadata saab kui tekitada analüüsisuutlikkus ühte mudelisse kokku.** Oluline on mõju makromajandusele. Tasu baas on hetkel näiteks kogusepõhine, kuid on olnud ettevõtetele küsimusi, kas minna kasumipõhiseks, seega uurida on palju.
- **Seoses eesmärgiga tõstatus ka oluline debatt ressursitootlikkuse indikaatori osas.**
- Analüüsimata on ka toetuste pool. **Kui soovime valdkonnas mõju vähendada, peab valdkonnast kogutud maks toetama struktuurset muutust läbiviimist.**
- **Maavarade puhul tooksin välja, et tegemist on ühiskonna varaga, ka riigil on ootus omanditulele.**
- **Kui räägime taastumatust loodusvarast, siis see tulu, mille genereerime, riik peab suutma investeerida asendusressurssi või valdkonna jätkusuutlikkusse.**

Rein Voog:

- **Ministerium on koondanud ka valdkondlikud ettepanekud oma osakondadelt, kas ka neist on võimalik ülevaade saada?**

Ado Lõhmus:

- **Seaduse parandusettepanekutega ministriumi valdkondlikelt osakondadelt tegeletakse ja need koondatakse laiemaks ülevaateks muutmisevajadustest, koos ka**

koostööpartnerite poolt esitatud ettepanekutega, et luua ülevaade prioriteetsetest suundadest keskkonnatasude kujundamiseks aastateks 2016+. Tänapäevane arutelu ei jää viimaseks.

- **Olen nõus, et kehtivat süsteemi peab muutma. Tuleb vaadata kahte asja eraldi: saastetasud ja ressursitasud.**
- Saastetasude kõrval on rõhuvateks meetmeteks ka muud nõuded ja piirmäärad, PVT rakendamine, mida rohkem saastatakse, seda rohkem makstakse ja vähendades saastet, väheneb tasu.
- **Ressursside puhul peaksime leidma kompleksse baasindeksi, mis võtaks arvesse ka kaudseid mõjusid. Kui hetkel on fikseeritud liigiti konkreetsed numbrid, siis peaks tegelikult olema osa sellest liikuv komponent, mis sõltub ka majanduslikust olukorrast.** Kas see on seotud põlevkivi puhul nafta hinnaga või muuga, see on omaette küsimus.
- **Sellega, et see peaks täies mahus liikuv komponent, ma ei nõustu, kuna jääv kahju keskkonnale tekib samuti.** Kuidas leida baaskomponent tegevusalade kaupa või maavara liigiti, kas võtta kasutusele täiendavad kompenseerivaid meetmeid, see vajab tõsiselt arutelu.
- **See, et jätkusuutliku analüüsi võimekust ei ole olnud, see on samuti omaette probleem, millega tuleb tegeleda.** Kuid riik peab selle probleemi ise lahendama, et leida endale võimalus analüüsisuutlikkuse tõstmiseks, kui ka erinevate valdkondade omavahelise mõju arvestamiseks.
- Kui pikaks ajaks tasud ette anda, on küsimus, kuid numbriliselt 10 aastaks ei ole see realistlik. See on riigi vara, mille eest riik soovib tasusid saada. **Kui on töötatud välja baasmäär ja lepatakse kokku visioon nt 5 aastaks ning see on kõigile mõistetav, siis saab ju määratleda, millest see muutuv osa koosneb, kas THSt või muust.**
- **See, et me paneme majandusolukorrast tulenevad põhimõtted paika ja baasi, võimaldab ka ettevõttel oma prognoose koostada.**
- Minevik võimaldab hetkel koguda tagasisidet, kuid arutelu toimub siiski tuleviku kohta ehk ootame selle arutelu jätkumist ja mõistlike arengusuundade kujundamist, et süsteemi parandada, mitte endise süsteemi puudustesse takerdumist ilma sobivaid lahendusi väljapakkumata.

Paus

Tarmo All:

- **Kas me arutame konkreetselt seaduse muutmisettepanekuid või pigem strateegilist külge?**

Aire Rihe:

Arutame täna just strateegilisi arengusuundi ja selles võtmes peaksid olema esitatud ka ettepanekud ning sinna suunatud arutelu.

Rein Voog:

- **Ettepanek ministriumile kutsuda kokku Eesti Geoloogiakeskus ja KKM-i ning teadusasutuse eksperdid ning arutada läbi põhjavee ja sademeveega seotud küsimused maavarade kaevandamisel.**

Kalmer Sokman:

- **Võiksimetellida töö, mis võimaldab analüüsida, kui palju on väljapumbatavas vees sademevett ning mis on pumpamise mõju põhjaveevarudele ja keskkonnale.**
- **Kutsume kokku eksperdid ja lahendame selle eraldi kohtumisel.**

Andres Marandi esitleb paari joonist ja oma seisukohti põhjaveega seoses. Lepiti kokku eraldi kohtumise korraldamine ekspertidega põhjaveega seotud probleemidele lahenduste

väljatöötamiseks.

Kalev Kallemets:

- Selge on see, et häiringud esinevad, aga lahendus ei seisne ainult tasustamise aluste ülevaatamises või vastava uuringu tellimises, vaid konstruktiivsete lahenduste väljatöötamises, mis on tehnoloogilised ning mis võimaldaksid ka reaalselt tekkivaid häiringuid vähendada.

Kalmer Sokman:

- Veekasutuses tuleb täpsustada definitsioone ja kasutusalasid: kus kasutatakse vett soojussüsteemides, kus juhitakse vett vanadest kaevandustest ümber, neid kasutusalasid on palju.
- Keskkonnatasude asendamisele lisaks tuleb leida hoobasid, mis toetaksid kaevandussektorit, ka veekasutuse vähendamisel.
- Samuti on küsimus, kas on mõistlik määrata seadusega ressursidele piirmäärad, majandus muutub pidevalt. **Ressursitasude piirmäärad võiks seadusest välja jätta.**
- **Jäätmed:** aheraine tasu on nii kõrge, et seda ei ole mõistlik kuhugi mujale transportida, **transportikulud on liiga kõrged.** Tuleks seega välja mõelda soodustused, et selle kasutust toetada.
- **Saastetasud:** veesaaste puhul peaks üle vaatama, mille eest ja miks tasu nõutakse.

Rein Voog:

- **Siin ma ei ole nõus sellega, et omanikutasu ei saa määrata pikemaks kui 5 aastaks.** Kui lepime kokku ja fikseerime selle muutuva osa, siis saab ju selle kokku leppida pikemaks ajaks. Kuna investeeringud on nii pikaajalised ja kui puudub selgus eesti maksupoliitikas, siis tuleb need investeeringud seisma panna.

Erki Niitlain:

- Kindlasti on võimalik riigi omanikutulu prognoosida ka 10 aastaks. Samas ei näe ma hetkel seda, et me paneme paika plaani 10 aastaks ja siis kohtume 9 aasta pärast. Pigem paneme paika plaani näiteks 5 aastaks ja kohtume 3 aasta järel ja arutame läbi selle, mis hakkab kehtima pärast seda tsüklit. **Ettepanek panna paika tsüklid, mille jooksul tasud kehtivad, ning aeg, mil tasud üle vaadatakse ja uueks perioodiks paika pannakse.**

Riho Iskül:

- **Paneme paika baasi, mis on lepitud kokku ettevõtete ja KKMi vahel ning see on paika pandud näiteks 5 aastaks ja sõltub majandusest. Teine osa on stabiilne.**
- **Kui radikaalseid muutusi me jõuame praegusel hetkel teha?**
- **Põlevkivi puhul nafta maailmaturuhinnaga sidumise puhul ei tuleks seda kindlasti siduda ehitusmaavaradega.** Võib ju kasutada seda, et igal põlevkivi m³ on energiasaldusel põhinev hind. Aga arvestada tuleb ettevõtte kogu maksukoormusega.
- **Jäätmete puhul maksustamine ei soodusta nende taaskasutust.**

Andres Rammul:

- Mõtlen, et mida peaks tegema, et tasude muutmine ei sõltuks riigieelarvelistest vajadustest. **Olen täiesti nõus, et peaks olema mingi kindel suur fikseeritud osa, mis oleks ka loodushoiu osa, ja see piir, et järsku hüpet ei tuleks, oleks ülejäänud muutusega paigas.**
- **Teine variant on see, mille Erki välja pakkus, et teame vähemalt 5 aastat ette tulevaid muutusi. Eesmärk on välistada järsud hüpped.**

Erki Niitlain:

- **Oluline on ka see, mis on tasude algpunkt aastal 2016.**

Andres Rammul:

- **Põhjaveega seoses on muidugi palju küsimusi, näiteks meie pumpame suure osa veest tagasi karjääri. Siinkohal peaksid kokku saama eksperdid ja sel teemal selgust looma.**

Enno Rebane:

- **Ehitusmaterjalide puhul vee osas toetan seda, et eksperdid istuvad kokku ja arutavad need küsimused läbi.**
- **Tasude etteteatavuse osas toetan seda, et oleks jooksvalt ette teada nende suurus.** Väikesed tootjad elavad hetkes, suured tootjad planeerivad väga pikaks ajaks, aga ka neile on kasulik jooksev info tulevatest muutustest.
- **Peab arvestama konkurentsivõimet ekspordi-impordi osas, kas me arvestame konkurentsivõimet või mitte. Tuleb hinnata rahvusvahelist konkurentsivõimet koosmõjus keskkonnatasude ja kogu maksukoormusega.**

Kalev Kallamets:

- **Majandusliku poolega on seotud ka see, et me räägime arengukavadest (turba, ehitusmaterjalide, põlevkivi), mis on tihedalt seotud maksustamisega. Põlevkivi puhul liiguvad ettevõtted tulevikus selgelt õlitootmise suunas ja efektiivse tehnoloogia suunas. See on ettevõtete jaoks põlevkiviga seotud arengukava. Maksustamine peab sellesse plaani sobituma.**
- **Nõustume arvamusega, et põlevkivitööstusest tulu riigile peaks olema indekseeritud, ennekõike põlevkivi kaevandamisõiguse tasu.**
- **Saastetasud ja vee erikasutustasu võivad liikuda omas rütmis, aga silmas peab pidama, et efektiivne maksumäär ei saa olla 80% kui teistel on 60%.**
- **Riik saab raha ka mujalt, sh hõive, seega üks ühele võrdlemine nt nafta pumpamisega, kus hõive on teisejärguline, lihtsalt pumbatakse, ei ole asjakohane, seal tuleb tõepoolest maksustada otseselt.**
- **Mujal maailmas on *ad valorem* maksustamine. See oleks põlevkivitööstuse puhul ärilise loogikaga maksustamine ja avalikkuse jaoks mõistetav.**
- **Indekseerimine põhielemendi osas on mõistlik, samas ei saa muid tasusid tõsta ka liiga kiires ja eraldiseisvas tempos.**

Erki Niitlain:

- **Maavara kaevandamise vähendamist ei saa seada keskkonnapoliitiliseks eesmärgiks.** See tähendab seda, et me ehitame vähem teid, toodame, vähem, tekitame vähem töökohti, riigile tulu. See ei ole keskkonnapoliitiline meede, see on majanduspoliitiline meede.

Aire:

- **Jah, meie eesmärk on maavarade säästlik kasutamine.**

Erki Niitlain:

- **Keskkonnakaitseline meede on maavarade kaevandamise käigus vähem kaasnevate ressursside kasutamine ja väiksema hulga saaste tekitamine.** Ehitusmaavarad ja teised maavarad, nende kaevandamisega kaasnev keskkonnakoormus Eestis ei ole kaugeltki nii suur, kui lastakse välja näidata.
- **Eesti ressursimahukuse väljatoomine ei ole õigustatud ka ehitusmaterjalide tootmisele, tsemenditööstusele, turbatootmisele.**
- **Ressursitasusid ei saa kehtestada ühe printsiibi alusel, st turba või ehitusmaterjalide**

puhul rakendatavaid printsiipe ei saa omavahel segada. Kui kehtestame eri valdkondades eri alustel ressursitasud, siis kõik need valdkonnad vajavad eraldi analüüsi.

- **Tänased kõrgendatud tasud on vaja kaevandamisõiguse tasudest lahti siduda, sest need on ebaproportsionaalselt kõrged.** Seda peaks tegema enne, kui uued tasumäärad kehtima hakkavad.

Tarmo All:

- **Tänane KKTde süsteem ei täida oma eesmärki ja seaduse muutmise eesmärk peaks olema panna need tasud oma eesmärki täitma.** Üks osa nendest tasudest ei saagi seda eesmärki täita ja meie arvamus on et **ressursitasud tuleks lahti siduda keskkonnakasutuse vähendamisest ja keskkonnakahju leevendamisest, mis ei tähenda seda, et kogutud tasu ei tohiks selleks kasutada.**
- **Põlevkivi puhul tuleks mõelda indekseerimisele riigile omanikutulu toomiseks, see on ka kooskõlas praeguse põhimõttega, et ressursitasu on loodusvara kasutusõiguse hind. Seetav määr peaks olema seotud maavarast loodava toote väärtusega.**
- **Juhul, kui seda suunda ei valita ja jätkatakse täna kehtiva süsteemiga, siis on meie seisukoht, et KKT SEI töös välja pakutud stsenaariumi järgi ei tõstetaks, vaid neid peaks tõstma inflatsiooni alusel seni kuni oleme kokku leppinud, analüüsinud ja kujundanud selle, kuidas olemasolev süsteem panna oma eesmärki täita.**
- Selleks on vaja analüüsida, millised on need selged seosed KKT süsteemi ja keskkonnanõuemeetmete vahel. See meede, et tõstame lihtsalt KKT, ei ole eesmärki meile lähemale toonud. **Samuti tuleks välja töötada selge ja kõigi poolt aktsepteeritav metoodika, kuidas hinnata keskkonnamõjust põhjustatud kahju suurust.**
- Vee erikasutuse puhul me vaidleme, kuidas veebilanssi arvutada, samas tasu maksame ikkagi. **Tegelikult me seirame, mis on reaalsed mõjud ja nende ohjamiseks on võimalik võtta kasutusele meetmeid ja need maksavad midagi. Seda tuleks analüüsida.**
- **Samuti tuleks välja töötada KKT rakendamise mõjuhindamise süsteem, et hinnata, missugust mõju me suutsime ohjata, leevendada, ära hoida ja vastavalt sellele peaks olema mingi toetusmehhanism olemas.**
- **Kui minnakse edasi sama süsteemiga, tuleks rakendada ökomaksureformi teine pool.**
- **Oluline on toetada tehnoloogilisi uuendusi kas maksusoodustuse või investeerimistoetuse kaudu.** Sellise toetusmeetme väljatöötamine võiks olla samuti osa tulevatest muudatustest.
- **Kas meil on parimad tehnoloogiad, mida me peaksime eelistama, ehk PVT defineerimisega tuleks tegeleda.**
- 0,5 sooduskoeffitsiendi rakendamisega seoses, tahaksin öelda, et selle koeffitsiendi mõte oli soodustada keskkonnanõu ja et maavaravaru väljamine oleks võimalikult terviklik ning see võis olla seotud ka põhjavee taseme väiksema vähendamisega vee alt kaevandamisel.
- **Ettepanek, kui 0,5 sooduskoeffitsienti ära ei kaotata, siis oleks otstarbekas seda koeffitsienti rakendada kõigile maavaradele, juhul kui maavaravau väljatakse allpool põhjaveetasel alandamata.**

Lili Kirikal:

- **Seaduse eesmärk tuleks üle vaadata.** Võib-olla ei peaks KKM olema nende tasude kehtestada ja see peaks olema RaM või MKM.
- **Ressursitasude kehtestamise eesmärk võiks olla riigi tulususe või kogu majanduse hüvede maksimeerimine.** Tõmbaksin paralleeli ENMAKi raames tehtavate tegevustega, mille raames töötatakse välja finantsilisest ja majanduslikust perspektiivist erinevad variandid ja nende jaoks tehakse nii sotsiaalmajanduslikud kui ka makromajanduslikud analüüsid.
- **Kolmandaks oleks vajalik teistsuguste maksustamismudelite analüüs, nagu siin ka**

mainitud, näiteks põlevkivi puhul fikseeritud komponendi ja liikuva osa mudel. Paneksin küsimärgi alla, kas ikkagi peab püsiv komponent selles olema. Ettevõtete tulusus võib küll kõikuda, kuid pikaajalises plaanis riik eeldab, et mingi tulusus valdkonnas püsib, ja seetõttu võib riik aktsepteerida, et mingil aastal ka tulu ei teki. Nii jagaks riik ka ettevõtete riske.

Kalev Kallemets:

- Kui meil tekib *ad valorem* põhine indekseerimine, siis tekib küsimus tulude volatiilsuse osas. **Lahendus oleks see, kui *cap*'itakse teatud keskmisel tasemel tuluvoog ära.** Tuluvoog, mis seda ületab, laekuks eraldi fondi, kuhu säästetakse ja mille jaoks on maailmas erinevad mudelid.
- Kuidas laekunud vahendeid kasutada, selleks on erinevaid võimalusi, näiteks globaalne fond või siseriiklikult investeeriv fond. Tuluvoog ühes aastas võib olla märkimisväärne ja laekuvaid vahendeid saaks suunata strateegiliselt, nt energiasektorisse või et arendada uusi ettevõtteid, mis suudaksid edendada ehitusmaterjalide tööstust. **See võimaldaks arendada sektoreid või valdkonda pikemas perspektiivis ja oleks pikem ja püsiv rahavoog, mille abil saaks teha valikuid pikemas perspektiivis.**

Protokolli lõpp